

Bc. Zuzana Vařáková

Vlk zatracený, obávaný a zesměšňovaný v české středověké společnosti

Rkp. 27 s.

Posudek pro Celostátní vědeckou konferenci SVOČ 2020

Posuzovaná práce si dala za cíl analýzu vnímání vlka v českých středověkých pramenech. Autorka sleduje nejprve původ obrazu této šelmy v Bibli a antických encyklopediích, ale pak velmi správně a výstižně zdůrazňuje proměnu původně převážně empirického přístupu směrem k alegorickému a antropomorfnímu vnímání přírody, což hraje významnou roli především ve zkoumaném bohemikálním materiálu.

Nejprve tedy práce ukazuje, jak se z běžně přítomného zvířete – vlka – stala symbolická figura v Bibli, jejíž vliv byl zásadní pro středověkou literaturu. Svůj význam hrála v naučné produkci středověkých vzdělavců také přírodopisná díla antická i raně středověká, jak autorka velmi dobře ukazuje a připravuje si tak skrze přehled encyklopedických děl a jejich pojednání o vlkovi půdu pro interpretaci vnímání této šelmy ve středověkých Čechách. V této části oceňuji použitou literaturu i zmíněná přírodovědná kompendia, jejichž výběr lze považovat za dostatečně reprezentativní. V další části již autorka ukazuje, jak byl vlk používán především jako literární figura v narativních bohemikálních pramenech. Vlk se zde v podstatě bez výjimky objevuje alegoricky, tedy autor v textu využívá jeho charakteristické vlastnosti (krvelačnost apod.). Na druhé straně autorka hledá a shromažďuje dobové zmínky o skutečných vlčích a jejich chování. Ukazuje se, že jsou vlci jako skutečná zvířata zmiňována jen výjimečně a pokud, pak především negativně, když se přemnoží a představují ohrožení pro lidskou společnost. Právě tento výklad vlka coby šelmy a predátora je ve zkoumaných pramenech dominantní. Autorka práce přesvědčivě dovozuje, že důvodem nenávisti k vlkům byl jednak šlechtický zájem o lov, v němž vlk představoval konkurenci, ale také představa, že tato šelma škodí pastevcům, když napadá stáda. Nedílnou součástí nejen literárních pramenů je pak představa vlka jako útočníka, který si troufne i na člověka. V představě vlka jako nebezpečné šelmy hrála roli také křesťanská symbolika – vlk je obvyklým nepřítelem beránka. Odlišnou charakteristika má vlk v bajkách, kde představuje zvíře, které často napálí mazaná liška. Tento motiv se ve středověku šířil díky skladbám z okruhu příběhů lišáka Reinharda, kde vystupuje vlk Ysengrimus. Práce je nakonec doplněna také pojednáním o vlku jako komoditě (především šlo o ceněné kožešiny), což ukazuje další rozměr soužití lidí a vlků.

Práce je po mém soudu neotřelá, její výklad postupný a srozumitelný. Autorčin myšlenkový postup lze dobře sledovat, když začíná Biblií a antickými autoritami a poté v povedené kapitole přehledně pojednává o vlkovi v encyklopediích. Prohloubit by se dalo pozorování vlka v bestiářích, jejichž vliv byl jistě patrný také v českých pramenech. Důraz kladený na užívání vlka jako literární figury a metafory je legitimní autorskou volbou a přináší srozumitelný výklad o tom, jak byl vlk vnímán v kultuře českého středověku. Za přednost práce považuji výborná znalost sekundární literatury, v níž neshledávám žádné podstatné opomenutí. V tomto ohledu oceňuji především podkapitolu vlk encyklopedický, ale také přiměřený závěr celé práce.

Na místě je ovšem také práci vytknout pár drobností. Bylo by příhodnější sjednotit psaní jmen středověkých autorů, které je rozkolísané (Albert Veliký x Bartholomeus Anglicus). Editor Klaretových spisů je jmenuje Václav Flajšhans (nikoliv Flejšhans). Při probírání českých pramenů by neměla v tomto případě chybět skladba Nová rada přisuzovaná Smilu Flaškovi z Pardubic.

Ptát se dnes po původu nenávisti k vlkům i strachu z nich je jistě na místě, i když se domnívám, že středověký způsob života k tomu přispíval jen podmíněně, jak je zřejmé z dnešního opakování stejného jevu. Strach (přítomný i v literatuře) a představa o škodlivosti těchto šelem je na úrovni kulturních stereotypů ovlivňována středověkými představami, a proto je důležité a přínosné analyzovat jejich původ, inspirační zdroje a dobový kontext.

Představovanou práci oceňuji, je dobře zvládnutá jak po stránce formální, tak obsahové. Bezpochyby splňuje kritéria vědecké konference SVOČ. V neposlední řadě je třeba pochválit volbu tématu a zdůvodnění jeho aktuální relevance.

V Praze 12. května 2020

Mgr. Václav Žůrek, Ph.D.
Centrum medievistických studií
Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.

